Posudek na doktorskou práci

Autor : *Ing. Jiří Alina*
Název : *Faktory regionálního růstu a rozvoje*
Školitelka : *doc.Ing. Ivana Faltová – Leitmanová, CSc.*
Oponent : *doc. Ing. Jiří Jelínek, CSc.*

Základní struktura doktorské práce obsahuje literární část, cíle, metodiku, hypotézy, metodické postupy, podklady pro kvantifikaci a následné výpočty nákladů na dopravní kongesci, návrhy, doporučení a závěr. Součástí jsou seznamy použité literatury, tabulek, grafů, obrázků a příloh. Celková struktura práce obsahuje všechny součásti, které materiál tohoto charakteru má mít. Podíl literární rešerše, metodické i analytické části jsou velmi vyvážené.

Tématika obsažená v práci a problémy na které je zaměřena je předmětem pozornosti nás všech. Proto všechny aktivity v odborné oblasti, které by jakoukoliv měrou přispívaly k určitému zlepšení stávající situace v naší dopravě a ukazovaly na možnosti řešení, je třeba velmi kladně hodnotit. Z tohoto pohledu je práce aktuální.

Globální pohled na dopravní situaci u nás a určité srovnání provedené na příkladu Jihočeského kraje tak zcela jasně dokladuje velmi neutěšený a mnohdy až kritický stav silniční sítě v ČR. Některá opatření lze jistě realizovat v rámci kraje, ale protože silniční síť tvoří vzájemně celkově propojenou soustavu, jsou nutná opatření na celostátní úrovni. Řada výstupů, dokladovaná provedenými výpočty, to jen zvýrazňuje. Obsaženy jsou metodické postupy a modelové situace ukazující zejména nákladové hledisko pohledu na celou situaci. I když pozornost byla věnována úsekům silnic 1. třídy, obdobné propočty by bylo možné asi provést i v rámci menších územních celků, popř. někde i bez ohledu na krajské hranice, ale s přihlédnutím k určitým historicky či v současnosti vytvořeným spádovým oblastem, alokaci výrobních, skladovacích či přepravních míst. Zajímavý pohled by se mohl naskytnout i při detailním průzkumu, který by zahrnoval některé vytížené silnice nižších tříd. Je samozřejmé, že toto nemohlo být v žádném případě již předmětem této disertační práce, ale jsou určitým nadhozením problémů, kterým by také možná mohla být v dalším období případně věnována pozornost.

Podklady z takto provedených modelových situací by měly být, vedle dopadů např. na životní prostředí, bezpečnost apod., nedílnou součástí územních rozhodnutí. Tím by bylo možné, aby se již i ve schvalovacích dokumentech promítly budoucí náklady na budování vhodných druhů dopravní infrastruktury, jejich vzájemné propojenosti a návaznosti na mezinárodní dopravní cesty apod.

Doktorand se ve své práci neomezil jen na technické výpočty, ale plně je provázal s ekonomickou stránkou. Z tohoto hlediska je třeba tuto skutečnost kladně hodnotit. Umožnilo to tak získat celkový pohled dopravní kongesce na růst a rozvoj dané oblasti a to včetně negativních vlivů, které doprava sebou obecně, ale zejména v Jihočeském kraji, přináší.

Ke zpracování doktorské práce bylo využito celkem 116 literárních zdrojů v písemné či internetové podobě. Autor důsledně dokládá odkud jednotlivé myšlenky převzal. Přesto bych jej chtěl upozornit na drobnou formální absenci, která se týká doslovné citace na str. 47, u níž není uvedena stránka z díla, které na konci citace uvádí.

Autor prokázal schopnost prostudovat řadu našich i zahraničních literárních zdrojů zaměřených na tématiku dopravy. Postupně se zaměřil na oblast silniční dopravy a problémy s ní spojené a to z hlediska jejího celkového a detailního regionálního úhlu pohledu. Aby byl schopen předložit tento materiál, musel nejen sebrat a prostudovat řadu podkladových údajů, setřídit je a následně, při využití vhodného metodického aparátu,

provést výpočty. Následná analýza a syntéza výsledků je tak materiálem, který by neměl zůstat nepovšimnut, ale naopak dále rozpracováván. Stanovený cíl i jeho dílčí části tak plně korespondují s výsledky obsaženými v analytické i hodnotící části práce. Rovněž použitý metodický aparát byl vhodně zvolen a v plné míře v celé práci také uplatněn. Autor zcela jasně a logicky uvádí jednotlivé postupy jak ke zjištěným výsledkům dospěl a co z nich následně vyplývá. Vytýčené hypotézy byly plně zodpovězeny.

Po formální a grafické stránce je doktorská disertační práce zpracována velmi pečlivě. Totéž platí v plné míře o gramatické a výrazové formě i používané odborné terminologii.

Při obhajobě a následné diskusi doporučuji, aby doktorand věnoval pozornost :

1. Lze srovnat výsledky obsažené v práci s poznatky a zkušenostmi v okolních zemích ?
2. V tabulce 24 (str. 101) jsou uvedeny váhy faktorů. Jsou obecně platné, nebo je možné je modifikovat s ohledem na konkrétní situaci ?
3. Str. 108 ... „Možnost využití ... byla potvrzena dopravními odborníky..." kterými ?
4. Jak může případně ovlivnit plné uvedení plánované dálniční sítě v Jihočeském kraji dopravní situaci v jeho rámci ?
5. Jaký je názor doktoranda na různé formy výběru mýtného u nás ve srovnání se zeměmi EU ?
6. Jak byly získané poznatky přijaty v praxi a jak mohou být uplatněny v praxi?
7. Dopravní struktura je tvořena různými druhy přepravních systémů (silniční, železniční apod.). Jaká je v konečných důsledcích vzájemná provázanost zejména v Jihočeském kraji s ohledem na racionální využívání rozličných forem dopravy a jakou roli zde může sehrávat státní správa ?
8. Pro výstavbu různých druhů dopravních cest jsou nutné výkupy pozemků od stávajících vlastníků. Jak bylo toto řešeno v době kdy jsme byli součástí Rakouska-Uherska, za 1. republiky, po 2. světové válce a v současnosti, jaké možnosti existují a jak jsou reálně naplňovány ?
9. V grafu 3 (str. 89) je uvedena hustota obyvatelstva krajů ČR na 1 km^2 k 31.12.2008. Údaje v příloze 2 jsou jiné ?
10. Str. 76 – jsou uvedeny výsledky projektu UNITE, obsahující ocenění hodnoty času v euro. Je možný prostý přepočet uvedených hodnot na naší korunu ?

Z á v ě r – doktorská disertační práce ***Faktory regionálního růstu a rozvoje*** zpracoval ***Ing. Jiří Alina***, splňuje všechny podmínky vyžadované k předložení a obhajobě doktorské práce. Proto na základě prostudování celého materiálu

d o p o r u č u j i,

aby jmenovanému byl po úspěšném průběhu obhajoby udělen

akademický titul PhD.

Praha 25. května 2011.

doc. Ing. Jiří Jelínek, CSc.

OPONENTSKÝ POSUDEK

Název disertační práce:

Faktory regionálního růstu a rozvoje (se zaměřením na silniční dopravu)

Doktorand (autor): **Ing. Jiří Alina**

Studijní obor: **6208V097 – Řízení a ekonomika podniku**

Školitelka: **doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.**

Pracoviště: **Ekonomická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích**

Rok: **2011**

Doktorská disertační práce (DDP) je členěna do obvyklých kapitol. Po úvodu do uvedené problematiky následuje literární rešerše, ve které jsou uvedeny definice ekonomického rozvoje a ekonomického růstu, dopravy a přepravy a autor správně tyto pojmy rozlišuje. Dále doktorand uvádí cíle práce, člení je na hlavní cíl a dílčí cíle a uvádí metodické postupy v práci použité. Doktorand stanovil tři hypotézy, které se snaží v praktické části verifikovat případně falsifikovat.

1. Z hlediska věcného obsahu mám k práci několik připomínek a námětů.

- Samotný název práce ne zcela koresponduje s obsahem, neboť DDP je zaměřena především na stanovení výše nákladů kongesce v Jihočeském kraji a faktory regionálního růstu využívá spíše jako vstupy k provedení dané kalkulace, než-li k provedení jejich samotné analýzy a následného hodnocení. Proto by práci lépe odpovídal takový název, který by přímo zmiňoval náklady kongesce v silniční dopravě a nikoli faktory regionálního růstu.
- Teoretická a metodická část práce je zpracována velmi podrobně a přehledně a hodnotím ji jako jeden z nejlepších výstupů této práce. Autor prokázal nejen schopnost práce s cizojazyčným odborným textem, ale také poměrně hlubokou znalost dané problematiky. Zpracování vlastní metodiky autora lze pak považovat za další přínos této DDP.
- Kapitola 6 DDP je stěžejním výstupem práce. Je v ní proveden výpočet nákladů kongesce T_0 za jednotlivé kraje a jejich podíl na HDP daného kraje. Výsledné hodnoty se pohybují v rozmezí 0,28 až 0,57 % HDP v jednotlivých krajích. Jako nedostatek hodnotím to, že propočet není udělán také za hlavní město Praha, kde by se podíl kongesce na HDP zřejmě lišil a nepohyboval by se v tomto intervalu. V práci pak

postrádám závěr učiněný z těchto výsledků, který by evokoval oprávněnost případného zpoplatnění komunikací právě na základě výše nákladů kongescí.

- Doktorand si v práci stanovil tři hypotézy. Hypotéza H1 byla potvrzena, ovšem doktorand uvádí, že může být na základě výpočtů potvrzena. Znamená to snad, že potvrzena také být nemusí?! U druhé hypotézy doktorand uvádí, že „autor by se přikláněl k potvrzení této hypotézy." Překládám si to tak, že hypotéza potvrzena byla… Pouze u třetí hypotézy autor uvádí jasné konstatování, že „tato hypotéza tedy byla potvrzena."
- Doktorand v práci správně (až vzorově) používá citace pramenů a pasáže převzaté z domácích i zahraničních materiálů, které jsou uvedeny v seznamu bibliografických odkazů.
- Z věcného pohledu je možné považovat cíle práce, které autor vytyčil v kapitole 3.1 za naplněné.

2. Vybrané formální nedostatky:

- U Grafu 2 na straně 71 chybí uvedení jednotek na osách grafu.
- Na straně 79 ve třetím odstavci není dokončena první věta.
- Překlepy: str. 83 „Hlavním důvodem … bylo snaha …"; str. 99 „Pro tento účelu slouží…". Mezi další časté překlepy se řadí především větší množství mezer v textu a nadbytečné či naopak chybějící tečky na koncích vět či zkratek.

3. Otázky k obhajobě:

- Proč jste pro stanovení nákladů kongesce na silnicích první třídy použil průměr *minimálních hodnot* pro osobní a nákladní vozidla *dohromady* a nepoužil spíše *střední hodnoty* a nerozdělil náklady kongesce v dopravním proudu podle *poměru* osobních a nákladních vozidel? [výpočet hodnoty 0.02]
- V kapitole **5.1.1 Socio ekonomické ukazatele** uvádíte kromě hustoty obyvatelstva, HDP a HDP na obyvatele, také hustotu dopravní sítě, počet motorových vozidel či dopravní výkony. Nejsou tyto posledně jmenované spíše dopravními ukazateli než socioekonomickými? Vysvětlete rozdíl mezi socioekonomickými ukazateli a dopravními ukazateli!
- U všech zmíněných ukazatelů uvádíte údaje za všechny kraje ČR vč. hl. m. Prahy, jen u hustoty obyvatelstva nikoli a hl. m. Praha chybí. Proč?

- Je možné na základě výpočtu nákladů dopravní kongesce v jednotlivých krajích a na jednotlivých silničních komunikacích přistoupit ke zpoplatnění silniční dopravy (nákladní případně osobní) a doporučoval byste tento postup?

Závěr:

Předloženou doktorskou disertační práci pana Ing. Jiřího Aliny považuji za disertabilní a ***doporučuji*** ji k obhajobě a (v případě úspěšné obhajoby) k udělení titulu Ph.D.

V Pardubicích 3. 6. 2011

doc. Ing. Alexander Chlaň, Ph.D.
oponent

Oponentský posudek na disertační práci

Autor : **Ing. Jiří Alina**

Téma práce: **Faktory regionálního růstu a rozvoje (se zaměřením na silniční dopravu)**

Oponentský posudek je zaměřen na 3 věcné oblasti, a to :

1. význam a aktuálnost zvoleného tématu:
2. formální stránka předkládané disertační práce:
3. věcná stránka práce

Význam a aktuálnost zvoleného tématu

Aktuálnost a význam tématu předkládané disertační práce jsou nezpochybnitelné. Doprava představuje jeden z klíčových faktorů regionálního rozvoje, a to jak z pohledu ekonomického, tak i sociálního. Autor tedy zvolil téma, které je pro parametry regionálního rozvoje významné.

Formální stránka disertační práce

Po stránce formální plní předkládaná práce požadavky kladené na práce tohoto typu

- co lze připomínkovat, je určitá nevyváženost práce ve smyslu převahy obecných částí nad vlastní prácí autora. Konkrétně – literární rešerše (kapitola 2) a obecný popis metod (kapitola 4) zaujímají více jak polovinu práce (56%). Literární rešerše je místy zbytečně rozvleklá. Zároveň (vzhledem k tématu) je věnována více problematice dopravy jako takové (26 stran) než problematice regionálního rozvoje (10 stran), vlastnímu vztahu mezi dopravou a regionálním rozvojem je věnován minimální prostor (cca 6 stran).
- chvályhodná je skutečnost, že autor vycházel z rozsáhlého souboru literatury (většinou s dopravní tématikou)
- práce je psána kultivovaně, doplněna vhodnými tabulkovými a grafickými přehledy

Věcná stránka disertační práce

Autor se v rámci vlivu dopravy na regionální rozvoj zaměřuje (především) na oblast dopravní kongesce, ale zároveň se zabývá i dalšími charakteristikami (ukazateli) silniční dopravy. Vlastní práce (cca od kapitoly 5) má dvě roviny. První z nich je sledování pozice dopravních parametrů v Jihočeském kraji ve srovnání s ostatními kraji. Ve druhé se pak zabývá problematikou v Jihočeském kraji samotném.

Připomínky:

1.V rámci komparace autor srovnává výkonnost regionu (HDP/obyv), relativní délku silnic, hustotu dopravní sítě, koeficient dopravního stavu infrastruktury, počty vozidel, výkony dopravy a zvlášť dopravní kongesci. U této části práce (kapitola 5) lze diskutovat skutečnost, proč autor jde „ po povrchu problému" – konkrétně:

a) proč svá tvrzení opírá o data pouze jednoho roku (2008),

b) je nutné si také uvědomit, že srovnáním „čísel jednoho roku" by sledování nemělo končit, na komparaci musí navazovat analýza příčin, proč výsledky jsou takové, jaké jsou. V případě srovnávání regionů vzhledem k parametrům dopravy, to není nijak lehké, protože doprava „reaguje" na specifické podmínky regionu, především krajinný ráz, podmínky tedy nejsou srovnatelné. Zde by právě bylo na místě tyto skutečnosti zmínit (velmi zjednodušeně řečeno: dálnice nelze stavět všude a zahušťovat silniční síť rovněž ne),

c) autor, i když stále zmiňuje vliv dopravy na ekonomickou úroveň regionu, do konkrétních souvislostí toto nedává. Přitom by šlo velmi jednoduše vztah: kvalitu a výkonnost dopravy na jedné straně porovnat s výší HDP na straně druhé (nebo jak přispívá doprava k výši regionálního HDP). Zde ale se opět naráží na ten problém, že z jednoho roku toto vysledovat nejde- autor by si musel připravit časovou řadu – což neudělal.

Zjednodušeně řečeno:

- vyvozovat závěry z hodnot jednoho roku, tak jak to dělá autor, postrádá z hlediska komplexnosti smysl
- jestliže cíl je stanoven jako vliv a dopady dopravy ve vazbě na růst a rozvoj regionů, pak se jedná o absenci naplnění tohoto cíle – alespoň v kapitole 5 autor tyto veličiny izoluje.

2. Problematika dopravní kongesce Jihočeského kraje je zpracována především v kapitole 6, kde se autor zabývá náklady na kongesci a opět výsledky srovnává s ostatními kraji republiky, a opět v pouhém jediném roce, takže o trendu se nelze dozvědět nic. Při výpočtu nákladů je využit model kongesce podle Mohringa a Harwitze, i když autor v rámci vedlejších cílů (str.64) slibuje …"sestavení modelu výpočtu dopravní kongesce" – to vzbuzuje dojem, že autor navrhne sám modelový přístup, přitom aplikuje stávající.
Rovněž tak slibuje (str.64) …"navržení metodiky výpočtu optimální kapacity komunikací", není pak zcela jasné, zda metodika je jeho vlastní nebo převzatá.

Pokud se týká závěrů a doporučení, pak se autor na 1,5 stránce omezuje na problém úhrady nákladů vzniklých kongescí. Souvislosti s regionálním rozvojem zmíněny nejsou. Závěr je prezentován více v obecné rovině, Jihočeského kraje se týkají pasáže vztahující se k ověření hypotéz.

<u>Otázky do diskuze vyplývají z výše uvedeného:</u>

1. Proč autor svá tvrzení opírá o skutečnosti jednoho roku a jaký je tedy trend ve vývoji relevantních dopravních parametrů? (v JHČ kraji)
2. Kterého použitého modelu je autorem?
3. Mohl by autor zdůvodnit tyto své návrhy k úhradě nákladů na kongesci?
   a) proč „přenos" nákladů skrze daňový systém" na obyvatelstvo (nemusí být všichni účastníci silničního provozu)?
   b) proč na vozidlo (vlastníka vozidla formou poplatků) – účastníci dopravního provozu jsou už sami nákladově „postiženi" kongescí
4. Mohl by autor zdůvodnit, proč ty efekty, které doprava přináší a autor je několikrát v obecné rovině zmiňuje (vliv na ekonomiku regionu, na pracovní síly – není zcela jasné proč

autor uvádí na kvalitu pracovních sil, na lokalizaci firem, chování domácností, ceny půdy atd.) nesledoval, přestože ty jsou skutečně relevantní z hlediska regionálního rozvoje ?

5. Proč se autor zaměřil právě na kongesci, když je do určité míry předem zřejmé, že ve vlivu dopravy na regionální rozvoj není klíčovým faktorem, ale existují faktory důležitější?

Závěr:

Předkládanou práci je možné doporučit k obhajobě. Po stránce formální i věcné nejsou připomínky takového charakteru, aby obhajobu neumožnily (diskutovat lze snad pouze rezervy ve vztahu regionální rozvoj – doprava). Po úspěšné obhajobě doporučuji udělit titul PhD.

V Praze 24.5.2011

Doc. Ing. Ivana Boháčková, CSc.
Katedra ekonomiky, PEF ČZU v Praze